

Indikátory Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020

Indikátory Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 (dále jen „Strategie“) jsou vymezeny s ohledem na tři klíčové priority Strategie, a sice:

- Snižovat nerovnosti ve vzdělávání
- Podporovat kvalitní výuku a učitele jako její klíčový předpoklad
- Odpovědně a efektivně řídit vzdělávací systém

Sada indikátorů vztahujících se k prvnímu cíli Strategie – **snížovat nerovnosti ve vzdělávání** se zaměřuje na všechny základní segmenty vzdělávacího systému – předškolní, základní, střední, terciární (vyšší odborné a vysokoškolské) a další vzdělávání. Indikátory se nevěnují jen dostupnosti vzdělávání, ale i výsledkům vzdělávání, zejména z pohledu výsledků vzdělávacího procesu a uplatnitelnosti absolventů na trhu práce.

Při snižování nerovnosti ve vzdělávání hraje významnou roli předškolní vzdělávání a míra jeho dostupnosti. Proto byl do souboru ukazatelů zařazen jeden z indikátorů strategie Evropa 2020 **Účast v předškolním vzdělávání**.

Výsledky vzdělávání na základním stupni vzdělávání, a svým způsobem i kvalitu tohoto vzdělávání, charakterizují nejlépe výsledky šetření porovnávajících znalosti a dovednosti žáků na výstupu ze základního vzdělávání. **Úroveň žákovské gramotnosti** je měřena prostřednictvím mezinárodně srovnatelného šetření OECD PISA zahrnujícího čtenářskou, matematickou a přírodovědnou gramotnost patnáctiletých žáků. Pro tyto účely ale nemohou sloužit pouze průměrné výsledky, pro zvýšení kvality systému je nutné snižování podílu žáků s nejnižší úrovní dovedností a zároveň zvyšování podílu žáků s úrovní znalostí nejvyšší.

Úroveň a výsledky středoškolského vzdělávání je možné hodnotit uplatnitelností absolventů v dalším studiu a další profesní kariéře. Konkrétní opatření, jak tohoto dosáhnout, budou součástí implementačních dokumentů, zejména dlouhodobého záměru. Pro hodnocení základních strategických cílů strategie je podstatné měřit nejen „úspěšnost“, ale i neúspěšnost systému a postupně tuto neúspěšnost eliminovat. Na úrovni středního školství tuto neúspěšnost hodnotíme prostřednictvím indikátorů **Osoby předčasně ukončující vzdělávání a odbornou přípravu (předčasné odchody ze vzdělávání)** a **Podíl mladých lidí mimo vzdělávání a mimo trh práce**. Oba tyto indikátory jsou mezinárodně porovnatelné a měří velikost skupiny mladých lidí, kteří jsou nejvíce ohroženi na trhu práce a mohou mít problém s dalším sociálním začleněním.

V posledních letech prudce narůstal podíl mladých lidí vstupujících do terciárního vzdělávání. Ne všichni z nich ale dostudují. Z pohledu hodnocení vzdělávacího systému je však podstatná informace o tom, kolik lidí požadované vzdělání získá. Pro hodnocení terciárního stupně je zařazen do sady indikátorů ukazatel **Dosažené terciární vzdělání** zaměřený na mladou populaci ve věku 30-34 let, u kterých se dá předpokládat, že již svá studia dokončili. I tento indikátor je mezinárodně srovnatelný, jedná se o jeden z indikátorů Evropa 2020.

Vzdělávání neprobíhá pouze v rámci formálního vzdělávání, ale pro další začlenění do společnosti a kariérní postup je nutné vzdělávat se i po ukončení školy. Proto v posledních letech stále roste význam dalšího vzdělávání. **Účast v dalším vzdělávání** monitoruje podíl lidí, kteří se i v dospělém věku dále vzdělávají a je i jedním z ukazatelů sledovaných Eurostatem.

Druhý základní cíl Strategie **Podporovat kvalitní výuku a učitele jako její klíčový předpoklad** se komplexně zaměřuje na učitelskou profesi, od počátečního vzdělávání učitele přes jeho profesní růst až po prestiž učitelského povolání ve společnosti. Míru zájmu o učitelské povolání (a tedy částečně i jeho atraktivitu) je možné měřit tím, kolik mladých lidí se tomuto povolání věnuje a na druhou stranu i tím, kolik učitelů ze školství odejde a věnuje se jiné profesi. Toto můžeme sledovat prostřednictvím indikátorů **Podíl mladých učitelů** a **Míra odchodů učitelů do jiných profesí**. V učitelském povolání je naprosto nezbytné, aby se učitelé v průběhu své profesní dráhy stále vzdělávali a mohli nově nabyté informace a zkušenosti předávat žákům a studentům. Kvalitu učitelských sborů je tedy možné hodnotit i indikátorem **Další vzdělávání učitelů**. Posledním indikátorem, jehož naplňování přispěje k dosažení výše uvedeného cíle, je **Systém revize kurikulárních dokumentů**.

Pro **Odpovědné a efektivní řízení vzdělávacího systému** je nutné mít k dispozici dostatek informací o jeho stavu, resp. mít vytvořeny transparentní postupy jeho hodnocení. Z těchto důvodů byl mezi ukazatele hodnotící strategii zařazen i indikátor **Hodnocení vzdělávacího systému**, který má povahu kvalitativního indikátoru.

Vymezení indikátorů Strategie vzdělávací politiky do roku 2020

1. Snižovat nerovnosti ve vzdělávání

1A. Účast na předškolním vzdělávání

Definice: Podíl dětí ve věku od 4 let do věku typického pro zahájení docházky do základní školy, které se účastní předškolního vzdělávání (referenční úroveň ET 2020).

Dostupnost dat: Eurostat, databáze referenčních úrovní ET 2020; případně MŠMT (statistický výkaz S1) ve vazbě na demografii (každoročně)

Stav roku 2012: 86,1 %

Cíl pro rok 2020: dosáhnout hodnoty alespoň 95 % dle ET 2020

1B. Úroveň žákovské gramotnosti

Definice 1B.1: Podíl žáků, kteří dosáhli v testech PISA čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti úroveň nižší než 2 (referenční úroveň ET 2020).

Definice 1 B.2: Podíl žáků, kteří dosáhli v testech PISA čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti úroveň vyšší než 4.

Dostupnost dat: ČŠI, šetření OECD PISA (2015, 2018, 2021)

1B.1: pod úrovní 2

Stav roku 2009:	čtenářská 23,1 %	matematická 22,3 %	přírodovědná 17,3 %
Stav roku 2012:	čtenářská 16,9 %	matematická 21,0 %	přírodovědná 13,8 %

1B.2: nad úrovní 4

Stav roku 2009:	čtenářská 5,1 %	matematická 11,6 %	přírodovědná 8,4 %
Stav roku 2012:	čtenářská 6,1 %	matematická 12,9 %	přírodovědná 7,6 %

Cíl pro rok 2020:

- **1B.1:** nižší než 2009/2012 (2015), výsledky dlouhodobě vykazující klesající trend
- **1B.2:** vyšší než 2009/2012 (2015), výsledky dlouhodobě vykazující rostoucí trend

1C. Osoby předčasně ukončující vzdělávání a odbornou přípravu (předčasné odchody ze vzdělávání)

Definice: referenční úroveň ET 2020 – Podíl osob ve věku 18–24 let, které dosáhly vzdělání maximálně úrovně ISCED 2 a nejsou v procesu formálního vzdělávání a odborné přípravy.

Dostupnost dat: ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil (každoročně)

Aktuální stav roku 2013: 5,4 %

Cíl pro rok 2020: ne vyšší než 5,5 % (v souladu s národním cílem ČR v rámci Strategie Evropa 2020)

1D. Podíl mladých lidí nezaměstnaných a mimo vzdělávání

Definice: Podíl mladých lidí ve věku 18-24 / 15-29 let mimo vzdělávání, kteří jsou nezaměstnaní a neaktivní na trhu práce (podle klasifikace ILO).

Dostupnost dat: Eurostat, databáze referenčních úrovní ET 2020; případně ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil (každoročně)

Stav roku 2013: 11,2 % / 12,8 %

Cíl pro rok 2020: nižší než v roce 2013

1E. Dosažené terciární vzdělání

Definice: Podíl osob ve věku 30–34 let, které dosáhly terciárního vzdělání (referenční úroveň ET 2020).

Dostupnost dat: ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil (každoročně)

Aktuální stav roku 2013: 26,7 %

Cíl pro rok 2020: minimálně 32 % (v souladu s národním cílem ČR v rámci Strategie Evropa 2020)

Pozn.: Terciární vzdělání je v souladu s mezinárodními standardy vymezeno jako kvalifikační úroveň ISCED 5 a vyšší a v kontextu ČR tedy zahrnuje absolventy vysokých i vyšších odborných škol.

1F. Účast v dalším vzdělávání

Definice: Podíl obyvatel ve věku 25-64 let, kteří se poslední 4 týdny před šetřením účastnily vzdělávání (formálního a neformálního).

Dostupnost dat: Eurostat; případně ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil (každoročně)

Stav roku 2013: 9,7 %

Cíl pro rok 2020: alespoň 15 % (v souladu se závazkem ČR v rámci Strategie ET 2020).

2. Podporovat kvalitní výuku a učitele jako její klíčový předpoklad

2A. Podíl mladých učitelů

Definice: Podíl učitelů veřejných škol regionálního školství (na mateřských, základních, středních a vyšších odborných školách a konzervatořích včetně škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, učitelé bez vedoucích pracovníků) ve věku do 35 let na celkovém počtu učitelů v těchto školách.

Dostupnost dat: Výpočty MŠMT na základě dat přebíraných z Informačního systému o platech Ministerstva financí ČR (každoročně, data za celorok).

Stav roku 2013: 23,1 %

Cíl pro rok 2020: vyšší než v roce 2013

Pozn.: Definice indikátoru může být upravena po plném zprovoznění registru pedagogických pracovníků.

2B. Míra odchodů učitelů do jiných profesí

Definice: Podíl učitelů odcházejících z mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol a konzervatoří (mimo odchody do důchodu) na celkovém počtu učitelů těchto škol v daném roce.

Dostupnost dat: MŠMT nově připravovaný registr pedagogických pracovníků (každoročně).

Aktuální stav: údaj není k dispozici

Cíl pro rok 2020: klesající trend

Pozn.: Indikátor bude vymezen po plném zprovoznění registru pedagogických pracovníků

2C. Další vzdělávání učitelů

Definice: Podíl učitelů mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol a konzervatoří, kteří se účastní dalšího vzdělávání v rámci DVPP.

Dostupnost dat: MŠMT nově připravovaný registr pedagogických pracovníků (každoročně) a na základě vlastních výpočtů dat dostupných z Informačního systému o platech Ministerstva financí ČR.

Aktuální stav: údaj není k dispozici

Cíl pro rok 2020: rostoucí trend

Pozn.: Indikátor bude vymezen po plném zprovoznění registru pedagogických pracovníků

2D. Systém revize kurikulárních dokumentů

Definice: Je zaveden systém komplexní revize rámcových vzdělávacích programů, který:

- má cyklický charakter, úpravy RVP probíhají v předem známých termínech,
- opírá se o transparentní vyhodnocení poznatků z oblasti pedagogického výzkumu, šetření České školní inspekce a podnětů škol, učitelů, zaměstnavatelů i veřejnosti.

Aktuální stav: existuje jen v omezeném rozsahu (v podobě dílčího systému pro shromažďování připomínek při ad hoc revizích RVP)

Cíl pro rok 2020: systém je vytvořen a pilotně ověřen

3. Odpovědně a efektivně řídit vzdělávací systém

3A. Hodnocení vzdělávacího systému

Definice: Je zaveden mechanismus pravidelného hodnocení vzdělávacího systému, který:

- využívá spolehlivé údaje o vývoji vzdělávací soustavy, přičemž systematicky integruje statistická data, zjištění a doporučení České školní inspekce i výsledky dílčích šetření na národní a mezinárodní úrovni a aktuální poznatky pedagogického výzkumu,
- využívá prvky nezávislého externího hodnocení,
- umožňuje při hodnocení zohlednit rozdílné perspektivy všech hlavních aktérů v oblasti vzdělávání, posuzuje dopady vzdělávací politiky v předchozím období a formuluje závěry a doporučení pro období následující.

Aktuální stav: O vývoji české vzdělávací soustavy je k dispozici množství různorodých informací. Hodnocení se věnuje spíše dílčím aspektům vzdělávacího systému, komplexní pohled se uplatňuje spíše výjimečně. Závažným nedostatkem je rovněž absence cíleného vyhodnocování implementace a dopadů zaváděných opatření.

Cíl pro rok 2020: mechanismus je zaveden.